

Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук

Костецького Володимира Володимировича

на дисертаційну роботу Цар Оксани Зіновіївни

«Фінансова санація суб'єктів господарювання в економіці України»,

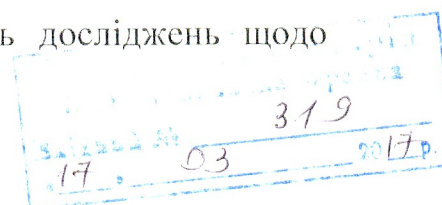
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Детальне вивчення кандидатської дисертації, змісту автореферату, наукових фахових публікацій, опублікованих за темою, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів наукового дослідження, виконаного Цар Оксаною Зіновіївною, дає змогу сформулювати актуальність, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновки і рекомендації, достовірність та наукову новизну отриманих результатів, повноту їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дослідження.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність досліджуваної проблеми не викликає сумнівів, адже питання фінансової санації суб'єктів господарювання набуває першочергового значення та стає важливим фактором економічної безпеки держави. Ринкові умови господарювання зумовили не лише позитивні зрушення в економіці країни, але й призвели до того, що більшість українських підприємств внаслідок негативного прояву економічної кризи, повільної адаптації управлінського апарату до нових умов господарювання стали неплатоспроможними, збитковими і відчувають великі фінансові труднощі. Ситуація, що склалась, зумовлює вагомість досліджень щодо

обґрунтування дієвого механізму санації підприємств-боржників, що забезпечить їх оздоровлення, збереження робочих місць, виробничого потенціалу і, отже, економічну безпеку країни. Тому санація має значний економічний потенціал, є важливим інструментом регулювання структурних змін і входить у систему найбільш дієвих механізмів фінансової стабілізації діяльності суб'єктів господарювання.

Дисертаційна робота Цар О.З. присвячена обґрунтуванню теоретичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення процесу фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України. Це стосується в першу чергу розгляду теоретичних та методологічних засад управління фінансовою санацією, інструментарію прогнозування фінансової санації суб'єктів господарювання, обґрунтування напрямів його удосконалення. Вирішення поставлених завдань дозволить доповнити і розвинути теоретичні, методологічні та прикладні аспекти управління фінансовою санацією суб'єктів господарювання. Це, в свою чергу, забезпечить підвищення рівня прикладної складової досліджуваної проблеми і дасть практичний механізм підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання в сучасних економічних умовах. З огляду на це дисертаційне дослідження Цар О.З. є своєчасним і необхідним, має наукове і практичне значення. Одержані автором нові й удосконалені методичні розробки містять елементи наукової новизни та мають практичну цінність. Це надає підставу стверджувати про обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження.

**СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ,
ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ, СФОРМУЛЬОВАНИХ У
ДИСЕРТАЦІЇ, ЇХ ДОСТОВІРНІСТЬ ТА НОВИЗНА**

Обсяг та глибини дисертаційного дослідження дозволила автору сформулювати висновки і рекомендації, які є науково обґрунтованими та базуються на використанні класичних та новітніх поглядів на теоретичну

значущість та практичну цінність удосконалення процесу фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

У першому розділі **«Теоретичні основи дослідження фінансової санації суб'єктів господарювання»** розкрито наявні у сучасній економічній літературі підходи до тлумачення терміну санація суб'єктів господарювання та уточнено понятійно-категорійний апарат фінансового оздоровлення підприємств (С. 11-25), визначено фінансові джерела санації (С. 25-52), охарактеризовано перспективи використання зарубіжного досвіду процедур банкрутства і санації суб'єктів господарювання в Україні (С. 52-67).

У другому розділі **«Інструменти прогнозування фінансової санації суб'єктів господарювання в Україні»** досліджено методи діагностики кризового стану підприємства та визначення ймовірності його банкрутства, запропоновано підхід до оптимізації структури джерел фінансової санації (С. 69-87), здійснено аналіз та оцінку санаційної спроможності суб'єктів господарювання в Україні (С. 87-117), розроблено систему показників та критеріїв оцінки ефективності санаційних заходів (С. 118-136).

У третьому розділі **«Основні напрями вдосконалення системи фінансової санації суб'єктів господарювання в Україні»** розкрито зміст основних підходів до прогнозування фінансової неплатоспроможності в умовах конкурентного середовища (С. 140-150), охарактеризовано заходи фінансової реструктуризації підприємств (С. 151-166), а також подано пропозиції щодо удосконалення державної фінансової підтримки оздоровлення українських суб'єктів господарювання (С. 166-179).

Теоретико-методологічною основою дисертаційної роботи є загальнонаукові методи пізнання економічних явищ і процесів у безперервному їхньому розвитку та взаємозв'язку. Вирішення завдань, поставлених у дисертації, зумовило застосування методів логічного аналізу (при визначенні проблем і напрямів удосконалення фінансової санації суб'єктів господарювання); експертних оцінок (під час обстеження діяльності суб'єктів підприємництва); наукової абстракції, індукції, дедукції (у процесі

дослідження сутності санації як економічної категорії); наукового пізнання економічних явищ (для уточнення класифікації ризиків та видів реструктуризації за різними ознаками); групування і порівняння (під час узагальнення інформації досліджуваних суб'єктів підприємницької діяльності); синтезу, порівняння і графічний метод (для наочного відображення результатів проведеного аналізу) тощо.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України з питань регулювання діяльності суб'єктів господарювання, фінансова звітність українських підприємств, офіційні дані Державної служби статистики України, теоретичні та методичні рекомендації вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали періодичних та монографічних видань.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у поглибленні наявних та розробленні нових теоретико-методологічних засад реалізації фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

Науково-методичні положення дисертації знайшли своє застосування у навчальному процесі на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання», «Управління фінансовою санацією підприємств» (довідка № 4329-Н від 08.10.2013 р.); на фінансово-економічному факультеті Інституту післядипломної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні навчальних дисциплін: «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Фінансова санація та банкрутство підприємств» (довідка № 123 від 24.10.2013 р.) та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під час викладання дисциплін «Фінанси підприємств», «Фінансовий аналіз», «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання», «Управління фінансовою санацією підприємств», «Фінансова санація та банкрутство підприємств» (довідка № 01-08/03/1379 від 18.10.2013 р.).

Викладені у дисертаційній роботі теоретичні положення та практичні рекомендації щодо фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України допоможуть поліпшити фінансовий стан вітчизняних підприємств, що в майбутньому сприятиме стабілізації фінансової системи загалом.

Наукові результати дисертації використано у діяльності ТзОВ «Автовантажмаш» у частині аналізу динаміки ефективності функціонування підприємства з метою визначення відхилення фактичних результатів від максимальних (нормативних, оптимальних), які були досягнуті у минулих періодах діяльності. Запропонований автором показник оцінки динаміки фінансового стану дає змогу ТзОВ «Автовантажмаш» оцінити ефективність діяльності за тривалий період часу (довідка № 50 від 17.10.2013 р.).

Матеріали дисертації були оприлюднені на всеукраїнських та міжнародно-практичних конференціях, зокрема у містах Черкаси, Тернопіль, Луцьк, Дніпропетровськ, Сімферополь-Ялта, Миколаїв, Одеса, Макіївка, Херсон, Чернігів, Київ.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій Цар О.З.

ЗВ'ЯЗОК ТЕМИ З ДЕРЖАВНИМИ ТА ГАЛУЗЕВИМИ НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПРІОРИТЕТНИМИ НАПРЯМАМИ РОЗВИТКУ НАУКИ

Дисертаційна робота Цар Оксани Зіновіївни є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямом «Фінансові стратегії розвитку економіки України» (реєстраційний № 0112U004029), у рамках якої теоретично обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення процесу фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання України в умовах трансформаційної економіки.

У межах зазначеної науково-дослідної теми дисертантом було визначено сутність і економічний зміст поняття «санація суб'єктів господарювання», обґрунтовано можливості використання зовнішніх та внутрішніх джерел фінансової санації вітчизняними суб'єктами господарювання; досліджено зарубіжний досвід фінансової санації підприємницьких структур та оцінено можливості його застосування в Україні; оцінено придатність методів діагностики кризового стану підприємств для розроблення дієвого механізму фінансової санації та обґрунтовано процедуру оптимізації структури джерел фінансової санації; удосконалено комплекс оцінку динаміки фінансового стану суб'єктів господарювання; розроблено методичний підхід до оцінки санаційної спроможності вітчизняних фірм; обґрунтовано ризик-орієнтований підхід до прогнозування фінансової неспроможності суб'єкта господарювання; визначено напрями державної фінансової підтримки оздоровлення суб'єктів господарювання та комплекс заходів щодо підвищення ефективності участі держави у фінансовому оздоровленні; сформовано модель реструктуризації неплатоспроможних підприємств в Україні.

**ПОВНОТА ВИКЛАДУ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ,
ВИСНОВКІВ І ПРОПОЗИЦІЙ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ
ЗДОБУВАЧА**

Основні наукові результати, висновки та практичні рекомендації у дисертаційній роботі Цар Оксани Зіновіївни, відображені у наукових працях здобувача, матеріалах всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій.

За результатами досліджень опубліковано 31 наукову працю загальним обсягом 10,82 друк. арк., з них 13 статей у фахових виданнях обсягом 7,54 друк. арк., у тому числі одна у співавторстві (особисто автору належить 7,31 друк. арк.) та 18 тез доповідей обсягом 3,28 друк. арк., у тому числі дві у співавторстві (особисто автору належить 3,06 друк. арк.). Основні результати

дисертації пройшли апробацію шляхом обговорення й отримали позитивну оцінку на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Кількість наукових статей та їх обсяг відповідають чинним вимогам до основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Зміст дисертаційної роботи об'єктивно і повною мірою відображений в опублікованих наукових працях та авторефераті.

Автореферат відображає зміст дисертаційної роботи, у повній мірі розкриває основні наукові результати, отримані дисертантом у процесі дослідження, а також ступінь новизни розробок і рекомендацій щодо можливостей практичного застосування отриманих результатів наукового дослідження.

НОВИЗНА ОНОВНИХ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ І РЕКОМЕНДАЦІЙ

У результаті комплексного дослідження дисертаційної роботи можна стверджувати, що в ній сформовано сукупність теоретико-методологічних положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною та свідчать про певний особистий внесок автора у розвиток теорії і практики щодо удосконалення процесу здійснення фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України. До одержаних теоретичних та практичних результатів, що містять таку наукову новизну можна віднести:

удосконалено:

– комплексну оцінку динаміки фінансового стану суб'єктів господарювання на основі запропонованого інтегрального показника, що враховує основні параметри діяльності та дає змогу виявляти неплатоспроможність фірм, а також приймати відповідні рішення щодо перспектив розвитку підприємства на етапі складання прогнозів у рамках реалізації конкретних програм (С. 127-135);

– методичний підхід до оцінки санаційної спроможності, який враховує вплив сукупності чинників (коефіцієнта оборотності оборотного капіталу, загальної ліквідності, частки поточних пасивів у капіталі, рентабельності реалізованої продукції) на зміни рентабельності капіталу. Це дає змогу за допомогою регресійного аналізу здійснити прогнозування фінансового стану суб'єктів господарювання (С. 108-112);

– процедуру визначення оптимальної структури джерел фінансової санації, яка, на відміну від існуючих, враховує фінансовий ризик, завантаженість капіталу та його середньозважену вартість, що дає змогу оцінити ефективність фінансової санації фірм (С. 85-87);

– комплекс заходів щодо підвищення ефективності участі держави у фінансовому оздоровленні суб'єктів господарювання, зокрема: удосконалення механізму відновлення платоспроможності, підвищення відповідальності за доведення підприємства до банкрутства, посилення ролі інноваційних чинників у процесі проведення фінансової санації, участь власників в оздоровленні (С. 177-179).

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності понять: 1) «санація суб'єктів господарювання», яке, на відміну від існуючих, розкрито з позиції відновлення ліквідності та забезпечення конкурентоспроможності і фінансової стабільності за умови узгодження інтересів усіх зацікавлених суб'єктів (С. 25); 2) «реструктуризація суб'єктів господарювання», яке розглядається як комплекс структурних перетворень, що здійснюється на системній основі за допомогою заходів інноваційного характеру, спрямованих на досягнення поставлених цілей (С. 153);

– науково-методичні рекомендації щодо прогнозування фінансової неспроможності фірми на основі використання ризик-орієнтованого підходу, що розкривають порядок визначення меж ризику, інформаційне забезпечення, аналітичну оцінку ризику, визначення очікуваного ризику, вибір політики забезпечення фінансової спроможності підприємства,

моніторинг ризику, перспективний аналіз. Це дасть змогу виявити і своєчасно нейтралізувати ризики у процесі фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання (С. 140-147);

– пропозиції щодо можливостей упровадження в Україні зарубіжного досвіду функціонування системи фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання, а саме: захист інтересів кредиторів та власників; створення реєстру підприємств-банкрутів; створення спеціалізованої урядової установи, що забезпечує різні процедури банкрутства; здійснення контролю за змінами господарського законодавства (С. 66-67);

– визначення можливостей використання зовнішніх та внутрішніх джерел фінансової санації вітчизняними суб'єктами господарювання (С. 28, С. 42);

– реструктуризаційна модель, яка конкретизує етапи та методи фінансової реструктуризації, що спрямовані на забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання (С. 156-157).

Наукова новизна одержаних наукових результатів дисертаційного дослідження забезпечується вагомою джерельною базою, достатньо високим спектром використання наукових методів, здатністю здобувача до критичного аналізу та узагальнень.

Дисертаційна робота Цар О.З. визначається високим науковим рівнем, оригінальністю підходів, критичним аналізом матеріалу, що зумовило можливість одержання відповідних наукових висновків та рекомендацій.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА НЕДОЛІКИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РАБОТИ

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Цар О.З., слід зазначити, що мають місце деякі зауваження і побажання, у зв'язку з чим, потрібно зупинитись на дискусійних моментах:

1. Відзначаючи високий рівень дисертаційного дослідження, зауважимо, що варто було б більше уваги приділити аналізу нормативно-правової

- бази функціонування підприємницьких структур у вітчизняній економіці та її впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання.
2. У пункті 1.3. «Перспективи використання зарубіжного досвіду банкрутства і санації підприємств в Україні» дисертант наводить окремі аналітичні таблиці без належного аналізу цих даних.
 3. У пункті 3.1. дисертації розкрито зміст ризик-, ресурсно- та програмно-орієнтованого підходів до прогнозування фінансової неплатоспроможності в умовах конкурентного середовища, проте не зовсім чітко вказано, у яких випадках виникає потреба у їхньому застосуванні.
 4. Наукова значущість отриманих автором результатів була б значно вагомішою, якщо у підрозділі 3.2. було подано практичне застосування реструктуризаційної моделі.
 5. У третьому розділі дисертаційної роботи (п. 3.3) автор пропонує комплекс заходів щодо підвищення ефективності участі держави у фінансовому оздоровленні, однак недостатньо ґрунтовно пояснює розроблені пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства в сфері регулювання питань відновлення платоспроможності боржника, які сприятимуть підвищенню ефективності впливу урядової політики у сфері фінансового оздоровлення українських суб'єктів господарювання.

Однак, вказані недоліки та зауваження не зменшують винесених на захист наукових здобутків автора, не знижують високий рівень дисертаційної роботи та не впливають на її загальну позитивну оцінку.

**ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ
ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

Дисертаційна робота Цар Оксани Зіновіївни «Фінансова санація суб'єктів господарювання в економіці України» є самостійним закінченим

науковим дослідженням, що має наукове і практичне значення, виконане на високому науково-теоретичному рівні та відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Автореферат дисертації за своїм змістом повною мірою відображає результати дослідження.

У результаті проведеного дисертаційного дослідження здобувачем одержані нові науково обґрунтовані результати, які вирішують важливе наукове завдання щодо удосконалення процесу фінансової санації суб'єктів господарювання в економіці України.

Враховуючи актуальність теми дослідження, логічну послідовність викладу теоретичних положень, рівень та кількість публікацій, наукову новизну одержаних результатів, їх практичну цінність, зміст та оформлення дисертаційна робота «Фінансова санація суб'єктів господарювання в економіці України» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, згідно пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (із змінами та доповненнями), а її автор – Цар Оксана Зіновіївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

**Офіційний опонент,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів суб'єктів
господарювання і страхування
Тернопільського національного
економічного університету**

В.В. Костецький

*Бачук Надія Іванівна
17.03.2017 р.
Менше секрет - більше знань*